

УДК 347.73

DOI: 10.15587/2523-4153.2023.286150

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ, КРИПТОВАЛЮТИ ТА ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ: ДЕЯКІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

Є. О. Алісов

The article is devoted to certain legal aspects of the impact of the FinTech-industry on public finance. The emergence of new various financial services and instruments requires their appropriate legal assessment and effective legal regulation. Despite numerous publications and scientific studies of various aspects of the manifestation and application of FinTech, The Theory of legal regulation of digital finance is at the initial stage of its formation and is fragmented.

The paper reviews special literature, devoted to the problems of legal regulation of virtual assets and related payment services. It emphasizes the need to observe a balanced conservative nature of legal regulation of financial relations in the context of the introduction of digital financial technologies, taking into account the tasks of protecting both public interests and ones of individuals. Based on the analysis of the current legislation, trends towards breaking the state issue monopoly due to the introduction of electronic money in the economy are revealed.

The conclusions and theoretical generalizations are presented, the main of which are: 1) cryptocurrencies as alternative units of account pose a threat to the dominance of public currencies, as they make competition between private financial agents and states and their associations possible; 2) the issue of legal assessment of cryptocurrencies has not yet been finally resolved, including their legal nature remains debatable; 3) in its essence, electronic money is a kind of "electronic bill", but does not meet the formal characteristics of such a security; 4) there is a tendency to weaken the imperativeness of legal regulation of the sphere of monetary circulation fundamental for public finances by ensuring local rule-making within individual payment systems

Keywords: cryptocurrencies, payment systems, digital money of the National Bank of Ukraine, FinTech

How to cite:

Alisov, I. (2023). Electronic money, cryptocurrencies and payment systems: some trends in the legal regulation in the context of digitalization of public finance. ScienceRise: Juridical Science, 3 (25), 35–40. doi: <http://doi.org/10.15587/2523-4153.2023.286150>

© The Author(s) 2023

This is an open access article under the Creative Commons CC BY license hydrate

1. Вступ

Застосування цифрових технологій для потреб як приватних, так і публічних фінансів за останні роки вже стало стійкою тенденцією. Це є об'єктивним наслідком докорінних трансформацій, що відбуваються у світовій економіці під впливом FinTech-індустрії. Нові можливості збирання, фіксації, обробки, оцінки та передавання інформації знайшли свій застосунок не тільки в банківській сфері, вони втілилися у формуванні нового сектору економіки, що базується на таких цифрових технологіях як великі дані (big data), роботизація, блокчейн, токенизація, різномодні Інтернет-системи, штучний інтелект, нейромережі тощо. Рівнобіжно з традиційними розрахунковими інструментами з'явилися нові – електронні гроші та віртуальні активи, на базі яких вже створені платформи з надання різноманітних фінансових сервісів, зокрема – криптобіржі, електронні платіжні системи тощо. Такі явища як DeFi, InsurTech, online banking, online marketplace, PayTech, P2P кредитування та інші, що викликані до життя цифровими фінансовими технологіями вимагають відповідної юридичної оцінки й дієвого правового регулювання, у тому числі – стосовно забезпечення захисту прав та інтересів споживачів. Чисельні публікації та наукові дослідження різних правових аспектів прояву FinTech в економічних відносинах є актуальними, проте теорія правового регулювання цифрових фінансів знаходиться на початковому етапі свого формування, є фрагментарною та не носить системного характеру. Тому з'ясування наявних тенденцій у цій сфері є необхідним елементом розвитку науки фінансового права, визначає потребу усвідомлення напрямів та змісту правового регулювання суспільних відносин, що пов'язані з цифровізацією сфери публічних фінансів.

2. Літературний огляд

Публікації з FinTech проблематики мають досить широкий спектр, вони охоплюють як фахову, наукову, навчально-методичну, довідникову та науково-популярну літературу з різних галузей знань. Але найчастіше ті, що мають юридичну спрямованість присвячені дослідженню специфіки правового регулювання нових віртуальних активів, платіжних сервісів, цифровізації та інформатизації державного управління у різних сферах його прояву тощо. Викладені результати наукових досліджень є плюралістичними й дискусійними та все ще не склали цілісну концепцію правового регулювання FinTech в сфері публічних фінансів.

За останні роки особливою увагою користується проблема визначення поняття платіжних систем та особливостей їх правового регулювання. Однак, не дивлячись на високу динаміку розвитку платіжних сервісів розуміння терміну «платіжна система» все ще залишається предметом наукової дискусії. Серед авторів, хто присвятив свої роботи такій тематиці можна вказати як вітчизняних, так і іноземних фахівців. Більшість авторів або відтворюють у своїх працях положення нормативно-правових актів, або залишають таку проблему без розгляду. Так, Бенджамін Гева, виклав своє бачення особливостей правових та регулятивних заходів відносно електронних платежів. Проте, висвітлюючи особливості структури регуляторних органів та окремі аспекти правового регулювання електронних платіжних сервісів в Європейському Союзі, а також таких країнах як Австралія, Канада, США його робота, хоча і використовує термін «платіжна система», проте не містить його визначення та системно не розглядає його в контексті забезпечення сталості грошового обігу в нових умовах цифрової економіки [1]. Такий самий недолік притаманний поглядам індійського фахівця Ахмеда Шехназа, який окреслюючи напрями модернізації закону про платіжні послуги в Індії не розкриває свого бачення поняття платіжної системи [2].

Інший підхід до вирішення позначеної проблеми полягає у вивченні правового регулювання платіжних систем з позиції окремих галузей права, як це робить, наприклад, Назаренко В.О. в контексті цивільно-правового підходу [3]. Ґрунтовним дослідженням фінансово-правового регулювання платіжних систем є робота Пожидаєвої М. А. [4], однак вона була виконана ще до прийняття Закону України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 року № 1591-IX [5], тому об'єктивно потребує деякого коригування відповідно до нових умов правового регулювання.

Функціонування платіжних систем в останні роки все частіше пов'язують з використанням електронних грошей як виду віртуальних активів. Таке питання є гостро дискусійним, що знайшло своє відбиття в спеціальній літературі. Чисельність та спектр публікацій з такої проблематики є вражаючими. Наука та практика перебувають у стадії пошуку вирішення багатьох фундаментальних проблем, серед яких одне з важливих місць займає питання про правову природу криптовалют. Підходи до його вирішення різняться не тільки в залежності від конкретної національної юрисдикції, але й пов'язані з багатоманітністю понятійного апарату. Серед авторів, які присвятили свої роботи такій проблематиці можна вказати Сюзанну Хаммонд та Тодда Ерета, які здійснили узагальнення підходів до регулювання криптовалют в залежності від країн [6], проте не дивлячись на важливість такого огляду проблема правової природи такого різновиду віртуальних активів залишається остаточно не вирішеною. До того ж, одним з лейт-мотивів такої роботи виступало питання про оподаткування операцій з віртуальними активами, але водночас залишилася поза увагою дослідників проблема використання криптовалют для потреб сплати податків та бюджетного фінансування, що є важливим для будь-якої держави.

Наголошують на недостатності здійснених досліджень відносно різних аспектів криптовалют, у тому числі відносно систем їх захисту такі автори як Десмонд Денніс, Лейсі Девід та Салмон Пол М. [7]. Це цілком відповідає загальному рівню теоретичного обґрунтування особливостей правового регулювання віртуальних активів та суспільних відносин, що пов'язані з наданням платіжних послуг, що розвиваються на їх основі. Тому убачається, що найближчими завданнями у формуванні доктрини правового регулювання FinTech будуть виступати розшуки юридичної природи віртуальних активів у різних формах їх прояву (електронних грошей, цифрових грошей, криптовалют), а також оцінка припустимості їх використання для потреб публічних фінансів. Це є важливим не тільки з огляду забезпечення публічних фінансів сучасними інструментами розрахунків, але також відбиває необхідність розуміння тієї небезпеки, яку потенційно несуть нові технологічні можливості для вчинення економічних правопорушень, у першу чергу – ухилення від оподаткування та відмивання «брудних грошей».

3. Мета та завдання дослідження

Мета дослідження – визначити загальний рівень та спрямованість правового регулювання FinTech, окреслити основні тенденції використання віртуальних активів для потреб публічних фінансів. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити низку завдань, серед яких:

– визначити особливості впливу запровадження FinTech в сферу публічних фінансів на їх правове регулювання;

- з'ясувати перспективи застосування криптовалют в економічних відносинах, у тому числі у їх зіставленні з фіатними (державними, публічними) грошима;
- оцінити можливість та придатність використання електронних грошей для потреб публічних фінансів, зокрема - для використання у сфері надання платіжних послуг та оподаткування.

4. Матеріали і методи дослідження

Методологічну основу дослідження становить система загальнонаукових й спеціальних методів наукового пізнання, що були обрані відповідно до його мети та сприяли вирішенню поставлених завдань. Діалектичний метод застосовано при визначенні базових понять та категорій, які використовуються у науковому дослідженні, таких як віртуальні активи, платіжні системи, криптовалюта тощо. За допомогою порівняльно-правового методу було здійснено зіставлення положень національного законодавства України про платіжні системи та віртуальні активи з нормативно-правовими актами інших держав. Застосування історичного методу сприяло розумінню тенденцій еволюції правового регулювання криптовалют та платіжних систем в Україні. Формально-логічний метод сприяв дослідженню та з'ясуванню значення термінів, які застосовуються в законодавстві та науковій літературі відносно правового регулювання проявів віртуальних активів, платіжних систем та інших проявів FinTech-індустрії. Формально-юридичний метод забезпечив здійснення аналізу літературних джерел, актів законодавства, виявлення недоліків правового регулювання платіжних систем та віртуальних активів з огляду на потреби публічних фінансів.

5. Результати дослідження та їх обговорення

Правове регулювання сфери публічних фінансів в умовах застосування цифрових технологій набуває нових рис та отримує суттєвий імпульс у своєму розвитку. Однак, навіть за наявності чисельних публікацій та наукових досліджень FinTech сучасне правове регулювання фінансових відносин об'єктивно має носити зважено консервативний характер, оскільки призначене захищати як публічні інтереси, так і інтереси приватних осіб. При зіставленні практики впровадження в економіку фінансових технологій виникають правові колізії через певні невідповідності змісту та спрямованості дії нормативно-правових актів та сутності нових форм та методів економічної діяльності. Так, серед багатьох проблем, які ставляться перед сучасною наукою фінансового права, можна виокремити необхідність визначення правової природи віртуальних розрахункових засобів, у тому числі криптовалют, яка вирізняється високим ступенем актуальності, оскільки об'єктивно відбиває фундаментальні зміни у світовій економіці через її прискорену інформатизацію та цифровізацію. Такі трансформації безпосередньо впливають на загальний стан правопорядку у сфері публічних фінансів, тягнуть за собою необхідність вирішення багатьох загальнотеоретичних та прикладних питань. Зростаюча роль інформаційного компонента фінансової системи вимагає його комплексного розгляду та усвідомлення існуючих трендів у цій сфері, а відтак - прогнозування розвитку правового регулювання фінансових відносин. Перш за все, це стосується специфіки організації та функціонування грошового обігу, який знає докорінної перебудови під тиском FinTech-індустрії, що в решті-решт впливає на всі інші групи фінансових правовідносин.

Складно заперечити твердження про те, що той, хто контролює гроші, контролює світ. Поява криптовалют, як альтернативних розрахункових одиниць (в подальшому – АРО) створює загрозу домінуванню публічних (фіатних, декретних) валют і є яскравою ілюстрацією наведеної вище тези. Формування за допомогою FinTech нової форми інвестиційних ресурсів уможливило конкуренцію з боку приватних фінансових агентів відносно держав та їх об'єднань у фінансовій сфері, виступає чинником зламу державної емісійної монополії та вимагає усвідомлення можливих негативних наслідків таких інновацій.

За деякими підрахунками в обігу перебуває понад 16 000 окремих криптовалют, загальна вартість яких перевищила 3 трлн. дол. США [6]. Однак, криптоейфорія від усвідомлення потенційних можливостей отримання додаткових інвестиційних ресурсів не може заперечити низки істотних загроз від запровадження АРО. Мова йде про неконтрольовані позабанківські розрахункові операції, фінансове шахрайство, ухилення від оподаткування, корупцію, відмивання «брудних грошей», що є небезпечним як для економік окремих держав, так і для світової економіки в цілому. Криптовалюти та створені на їх основі системи альтернативних грошових розрахунків є потенційно небезпечними для міжнародного миру та безпеки, оскільки придатні для фінансування міжнародного тероризму, незаконної торгівлі людьми, зброєю, наркотиками і т. д.

З огляду на це юридична оцінка криптовалют як об'єктів правовідносин є варіативною в різних національних юрисдикціях від їх легалізації до повної заборони здійснення трансакцій з такими віртуальними активами. Більше того, вона може бути суперечливою та непослідовною. Наприклад, Китай, попри заборону з боку Народного банку на використання криптовалют для офіційних трансакцій, став світовим лідером з видобутку криптовалют [8]. Така непослідовність притаманна й Україні, де офіційна позиція щодо правового статусу криптовалют зазнала суттєвої трансформації.

Відпочатку НБУ в листі від 08.12.2014 № 29-208/72889 щодо операцій з такою криптовалютою, як «Біткоїн», визнав її грошовим сурогатом [9]. А згідно ч. 2 ст. 32 Закону України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 року № 679-XIV, встановлено, що використання грошових сурогатів як платіжного засобу заборонено на території України [10]. Проте згодом такий підхід змінився. Згідно спільній заяві національних фінансових регуляторів України від 30.11.2017р., «криптовалюта» розглядається як один з видів децентралізованих віртуальних валют. Зокрема позначено, що складна правова природа таких засобів не дозволяє ототожнювати їх з жодним із споріднених понять (гроші, валюта, валютна вартість, законний платіжний засіб, електронні гроші, цінні папери, грошовий сурогат тощо) [11]. Тобто була позначена позиція про необхідність розгляду криптовалют як нового об'єкта правовідносин та непридатності застосування до нього методу аналогії права. А це у свою чергу тягне за собою необхідність розробки адекватних потребам економіки нових моделей, режимів та схем правового регулювання фінансових відносин.

Наступними кроками в еволюції офіційного підходу до правової оцінки криптовалют стали скасування листа НБУ від 08.12.2014 № 29-208/72889 та декілька законодавчих ініціатив, кульмінацією яких стало прийняття Закону України «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 р. № 2074-IX, який ще й досі не набрав чинності [12]. Однак, незважаючи на зміни в національному законодавстві України та їх широке обговорення в суспільстві, питання про правову оцінку криптовалют все ще остаточно не вирішене. Убачається, що відбулося переключення понять. У вищезгаданому законі «Про віртуальні активи» термін «криптовалюта» не використовується. Не має він застосування також в інших законодавчих актах, що регулюють відносини у сфері фінансових послуг. Такі правові ініціативи виглядають як спроба обійти заборону, встановлену ч. 2 ст. 32 Закону України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 р. № 679-XIV, що стосується випуску та використання грошових одиниць, відмінних від гривні, на території України [10] та не можуть вважатися конструктивними з огляду на необхідність визначення правової природи криптовалют.

Крім того, показовим є положення п. 7 ст. 4 Закону України «Про віртуальні активи», який встановлює, що віртуальні активи не є платіжним засобом і не можуть бути обмінені на майно (товари), роботи (послуги) [12]. Тобто закон, з одного боку, визнає віртуальні активи об'єктом цивільних прав, а з іншого - позбавляє їх функції оборотного засобу. Ця ситуація не виглядає логічною. Більше того - вона є суперечливою та непослідовною на тлі положень пунктів 2, 5 ст. 3, п/п. 3 п. 1 ст. 34 Закону України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 року № 1591-IX, які визначають можливість використання в економічному обороті електронних грошей та цифрових грошей, позначаючи їх як грошові кошти [13]. Через такі особливості визначення правового статусу криптовалют юридичне впорядкування суспільних відносин, об'єктами яких виступають віртуальні активи в Україні, має фрагментарний характер, подолання якого можливе тільки через системну узгодженість змісту нормативної бази та програмну зумовленість нормотворчої діяльності національних регуляторів з урахуванням правової та економічної природи таких АРО.

Що стосується оцінки криптовалют як різновиду приватних децентралізованих валют, то їх використання як в цивільному обороті, так і в публічно-правовій сфері вимагає окремого розгляду. Одним з фундаментальних положень юридичної теорії грошей є розрізнення приватних валют і державних (офіційних) грошей. Альтернативні публічним коштам платіжні засоби будь-якого виду в сучасних умовах можуть набути економічного значення та цінності як об'єкт цивільних прав лише в тому випадку, якщо держава дозволить їх використання в офіційних трансакціях. Фундаментальна економічна і юридична цінність державних (офіційних) грошей для економіки полягає в їх визнанні як законного платіжного засобу. У цьому контексті державні гроші служать для вираження та належного виконання зобов'язань. Вони повинні прийматися за номіналом при всіх платежах. Особливо важливою в цьому відношенні є вимога держави здійснювати фінансові розрахунки виключно законними платіжними засобами. Держава також здійснює платежі за своїми зобов'язаннями законними платіжними засобами.

Однак і в цій царині ми бачимо зародки зламу державної емісійної монополії, які народжені діяльністю як самого центрального банку країни, що обрав курс на віртуалізацію грошового обігу, так і інших органів державної влади, що сприяють такому процесу. Показовим у цьому є можливість емісії електронних грошей, номінованих у гривні, іншими суб'єктами ніж Національний банк України, що вимагає оцінки такої новації з точки зору її конституційності та колізійності. Суперечливим є також пристосування FinTech як для фіскальних, так і інших фінансово-правових потреб, що послідовно реалізується через залучення у обіг електронних грошей, які за своєю природою є різновидом забезпеченого віртуального активу та мають зобов'язальний характер. За своїм економічною сутністю вони є цифровим борговим документом, а не коштами. Тобто виступають своєрідним «електронним векселем», проте не відповідають формальним ознакам такого цінного паперу. І хоча п. 2 ст. 3 Закону України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 року № 1591-IX й визначає електронні гроші як різновид коштів [13], але, як убачається, такий припис є сумнівним кроком як з позицій економічної доцільності, так і правової обґрунтованості. Електронні гроші мають ознаки, що притаманні різним видам активів, у тому числі і грошовим сурогатам, проте це не перешкоджає їх використанню державою в сфері публічних фінансів і як окремого інвестиційного ресурсу, і як засобу спла-

ти податків та зборів. Таке бачення зумовлюється оцінкою деяких останніх законодавчих нововведень. Зокрема мова йде про внесення змін до п. 35.2 ст. 35 Податкового кодексу України стосовно дозволу використання електронних грошей для сплати податків та зборів [14].

Таке впровадження надбань FinTech-індустрії в правове регулювання податкових відносин не виглядає доцільним та зваженим, та знов-таки, в контексті змісту ч. 3 п. 35⁻¹.1 ст. 35⁻¹ Податкового кодексу України є непослідовним, оскільки не допускається прийняття на єдиний рахунок електронних грошей [15]. Наведене ще раз акцентує увагу на необхідності зваженого підходу до обрання моделей правового регулювання цифрових фінансових технологій, більшої оглядності на їх припустимість, а також потенційні небезпечність й шкідливість для публічних фінансів. До того ж таке своєрідне правове регулювання підриває довіру до електронних грошей та завдає державі вагомих репутаційних втрат.

І якщо електронні гроші можна вважати придатними для здійснення платежів непублічного характеру в межах відповідних платіжних систем, а трансакції з їх застосуванням можуть і повинні розглядатися як об'єкти оподаткування, оскільки вони створюють окремий канал руху вартості в економічних відносинах, то їх використання як засобу сплати податків убачається суспільно неприйнятним. Постає просте запитання – навіщо держава та органи місцевого самоврядування замість законних платіжних засобів повинні отримувати приватні боргові розписки за якими ймовірно можна буде й не отримати відповідні суми «традиційних грошей». Електронні гроші можуть перетворитися чи то у «мильну бульку», чи то у «сміттєві цінні папери». Тому на наш погляд для сплати податків та зборів придатними є тільки фіатні гроші, чи з огляду на прояв FinTech – цифрові гроші Національного банку України, оскільки за ними стоїть держава з усіма своїми активами та владними пріоритетами, а відтак їм притаманний публічно-правовий характер та відповідні державні гарантії захисту.

Ще одним показовим моментом, який насторожує відносно своїх можливих наслідків в контексті питання про державну емісійну монополію є положення статей 34 та 35 Закону України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 року № 1591-IX, які визначають види платіжних інструментів та порядок здійснення їхньої емісії. Аналіз цих положень дозволяє стверджувати, що порядок емісії електронних платіжних інструментів для використання в платіжних системах визначається правилами відповідних платіжних систем з урахуванням вимог цього Закону та нормативно-правових актів Національного банку України [13]. Тобто має місце суттєва лібералізація правового регулювання функціонування платіжних систем через забезпечення локальної нормотворчості. Проте остання є суттєво обмеженою рамками чинного законодавства. Але й такий стан відбиває сталі тенденції послаблення імперативності правового регулювання основоположної для публічних фінансів сфери грошового обігу. Натомість, вже більше ніж 20 років точаться дискусії щодо визначення поняття платіжних систем. Таке питання все ще залишається актуальними з огляду на прийняття Закону України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 року № 1591-IX [13]. Цей нормативно-правовий акт змінив деякі концептуальні підходи до організації платіжних послуг та вимагає додаткового дослідження проблеми співвідношення диспозитивних та імперативних засад правового регулювання проявів FinTech-індустрії в сфері публічних фінансів.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що вказаним проблематика правового регулювання впровадження FinTech в сферу публічних фінансів не обмежується. Спектр проблемних питань, які стосуються цифровізації фінансових правовідносин значно ширший. Проте обсяг даної статті не дозволяє навіть оглядово пройти по найвагомішим з них. Водночас наведене дозволяє створити загальне враження про тенденції правового регулювання окремих видів віртуальних активів та намітити напрями для подальших наукових розшуків у цій сфері.

6. Висновки

1. Встановлено, що правове регулювання втілення FinTech в сферу публічних фінансів в Україні має непослідовний та суперечливий характер. При зіставленні практики впровадження в економіку фінансових технологій виникають правові колізії через певну невідповідність змісту та спрямованості нормативно-правових актів сутності нових форм й методів економічної діяльності.

2. Одним з фундаментальних положень юридичної теорії грошей є розрізнення приватних валют і державних (офіційних) грошей. Фундаментальна економічна і юридична цінність державних (офіційних) грошей для економіки полягає в їх визнанні як законного платіжного засобу. Однак і в цій царині намітилися зародки зламу державної емісійної монополії, через уможливлення емісії електронних грошей, номінованих у гривні іншими суб'єктами ніж Національний банк України, що вимагає оцінки такої новачки з точки зору її конституційності та колізійності. Крім того, криптовалюти, як альтернативні розрахункові одиниці створюють загрозу домінуванню фіатних (публічних, декретних) валют. Формування за допомогою FinTech нової форми інвестиційних ресурсів уможливорює конкуренцію з боку приватних фінансових агентів стосовно держав та їх об'єднань у фінансовій сфері, виступає чинником зламу державної емісійної монополії та вимагає усвідомлення можливих негативних наслідків таких інновацій.

3. Оскільки, за своєю економічною сутністю електронні гроші є цифровим борговим документом, а не коштами й виступають своєрідним «електронним векселем», але не відповідають формальним ознакам такого виду цінних паперів, то їх використання в сфері публічних фінансів є дискусійним та не може вважатися достатнім чином обґрунтованим. З огляду на це, положення Податкового кодексу України щодо використання електронних грошей для сплати податків та зборів убагацьється суспільно неприйнятним. Проте, електронні гроші придатні для здійснення платежів непублічного характеру в межах відповідних платіжних систем, а трансакції з їх застосуванням можуть розглядатися як об'єкти оподаткування, оскільки вони створюють окремий канал руху вартості в економічних відносинах.

Конфлікт інтересів

Автори декларують, що не мають конфлікту інтересів стосовно даного дослідження, в тому числі фінансового, особистісного характеру, авторства чи іншого характеру, що міг би вплинути на дослідження та його результати, представлені в даній статті.

Фінансування

Дослідження проводилось без фінансової підтримки.

Доступність даних

Рукопис не має пов'язаних даних.

Література

1. Benjamin, G. (2020). Electronic Payments: Guide on Legal and Regulatory Reforms and Best Practices for Developing Countries. Osgoode Hall Law School of York University. Available at: https://digitalcommons.osgoode.yorku.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=3796&context=scholarly_works Last accessed: 24.06.2023
2. Shehnaz, A. (2021). Modernising the Law for Payment Services in India. Faculty of Law Blogs / University of Oxford. Available at: <https://blogs.law.ox.ac.uk/business-law-blog/blog/2021/11/modernising-law-payment-services-india> Last accessed: 24.06.2023
3. Назаренко, В. О. (2021). Регулювання діяльності платіжних систем у цивільно-правовому контексті. Юридичний науковий електронний журнал, 3, 114–116. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-3/27>
4. Пожидаєва, М. А. (2020). Платіжні системи: теоретичні засади та фінансово-правове регулювання в Україні. Київ: Юрінком Інтер, 348.
5. Про платіжні послуги (2021). Закон України № 1591-IX. 30.06.2021. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> Last accessed: 24.06.2023
6. Todd, E., Susannah, H. (2022). Compendium: Cryptocurrency regulations by country. Thomson Reuters. Available at: <https://www.thomsonreuters.com/en-us/posts/wp-content/uploads/sites/20/2022/04/Cryptos-Report-Compendium-2022.pdf> Last accessed: 24.06.2023
7. Desmond, D. B., Lacey, D., Salmon, P. (2019). Evaluating cryptocurrency laundering as a complex socio-technical system. Journal of Money Laundering Control, 22 (3), 480–497. doi: <https://doi.org/10.1108/jmlc-10-2018-0063>
8. Рисін, В. В., Рисін, М. В., Федюк, І. В. (2018). Правовий статус криптовалюти як фінансового інструмента. Ефективна економіка, 11. doi: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.11.7>
9. Щодо віднесення операцій з «віртуальною валютою/криптовалютою «Bitcoin» до операцій з торгівлі іноземною валютою» (2014). Лист Національного Банку України № 29-208/72889. 08.12.2014. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v2889500-14#Text> Last accessed: 24.06.2023
10. Про Національний банк України (1999). Закон України № 679-XIV. 20.05.1999. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#n434> Last accessed: 24.06.2023
11. Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні (2017). Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptovalyut-v-ukrayini> Last accessed: 24.06.2023
12. Про віртуальні активи (2022). Закон України № 2074-IX. 17.02.2022. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> Last accessed: 24.06.2023
13. Про платіжні послуги (2021). Закон України № 1591-IX. 30.06.2021. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> Last accessed: 24.06.2023
14. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо платіжних послуг (2023). Закон України № 2888-IX. 12.01.2023. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2888-20#Text> Last accessed: 24.06.2023
15. Податковий кодекс України (2010). Кодекс України № 2755-VI. 02.12.2010. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> Last accessed: 24.06.2023

Received date 03.08.2023

Accepted date 28.08.2023

Published date 13.09.2023

Алісов Євгеній Олександрович, доктор юридичних наук, професор, кафедра фінансового права, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, вул. Пушкінська, 77, м. Харків, Україна, 61024
E-mail: ye.o.alisov@nlu.edu.ua